



در رساله‌های امام صادق علیه السلام

المنطق

قیاس استثنایی

جلسه ۱۲۷

استاد فرخی

قیاس استثنایی

قیاس استثنایی، قیاسی است که نتیجه و یا نقیض آن به طور کامل در یکی از مقدمات قیاس ذکر می‌شود، اما به صورت مقدم و یا تالی یک قضیه ی شرطیه. و از اینجا دانسته می‌شود که یکی از مقدمات قیاس استثنایی لزوماً یک قضیه ی شرطیه است. و مقدمه ی دیگر؛ قضیه ای است که یکی از طرفین شرطیه و یا نقیض آن را استثنا می‌کند تا طرف دیگر و یا نقیض آن نتیجه گرفته شود.

تقسیمات قیاس استثنایی

قیاس استثنایی بسته به نوع آن قضیه ی شرطیه، به اتصالی و انفصالی تقسیم می‌شود.

شروط قیاس استثنایی:

- ۱- باید یکی از مقدمات، کلیه باشد.
- ۲- نباید قضیه ی شرطیه اتفاقیه باشد.
- ۳- باید قضیه ی شرطیه موجه باشد.

حکم اتصالی و انفصالی:

در صورتی که قیاس استثنایی اتصالی باشد، دو راه برای استنتاج از آن وجود دارد:

۱- اینکه خود مقدم استثنا شود، تا خود تالی نتیجه گرفته شود:

اگر الف صادق باشد، ب صادق است. اما صادق است = ب صادق است.

۲- اینکه نقیض تالی استثنا شود، تا نقیض مقدم نتیجه گرفته شود:

اگر الف صادق باشد، ب صادق است. اما ب صادق نیست = الف صادق نیست.